

°Warmtebedrijf Holding B.V.

Warmtebedrijf Holding B.V.

Jaarverslag 2018

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN

BDO Audit & Assurance B.V.

Datum: 28 juni 2019

Naam: drs. M. van de Hoek RA

Behorende bij briefnummer: RA194224-1069629

 Paraaf:

Inhoudsopgave

Raad van Commissarissen	3
Jaarverslag	6
Bestuursverslag	7
Jaarrekening	12
Geconsolideerde balans over 2018	12
Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2018	13
Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	14
Toelichting bij de geconsolideerde balans over 2018	21
Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen	24
Toelichting bij de geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2018	26
Enkelvoudige balans over 2018	29
Enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2018	30
Toelichting op de enkelvoudige balans over 2018	31
Toelichting op de enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2018	34
Resultaatbestemming 2018	35
Gebeurtenissen na balansdatum	35
Overige gegevens	36
Bijlage: Personalía leden van de Raad van Commissarissen	37

Raad van Commissarissen

Inleiding

Dit bericht van de Raad van Commissarissen betreft Warmtebedrijf Holding B.V. (WBH), welke samen met diens werkmaatschappijen Warmtebedrijf Exploitatie N.V. en Warmtebedrijf Infra N.V. het Warmtebedrijf Rotterdam (WBR) gestalte gaf.

Veranderingen in de bestuursstructuur

Gedurende het jaar zijn er geen wijzigingen opgetreden in de bestuursstructuur. De personele bezetting voor de directie en raad van commissarissen bleef ook ongewijzigd.

Belangrijke onderwerpen in 2018

Uiteraard zijn alle reguliere onderwerpen door de RvC besproken. Hiervoor verwijzen wij naar het verslag van de Directie in dit jaarverslag.

Het beleid stond vooral in het teken van het realiseren van het Herstelplan zoals eerder opgezet in 2016, dat voorziet in het uitbreiden van de warmte leveringen naar Leiden en aanpalende tuindersarealen en industrie, op basis van een in december 2017 geactualiseerde business case (BC2017). De aandeelhouders Rotterdam en de Provincie hebben daartoe een herstructurering van de Vennootschap in Warmtebedrijf Holding B.V. gerealiseerd. Beoogd wordt dat Warmteparticipatiefonds Zuid-Holland B.V. (WPF) als nieuwe aandeelhouder van de Holding gaat toetreden. WPF kent een eigenstandige structuur en governance en heeft kenbaar gemaakt zelfstandig een afweging te maken of zij wel of niet zal investeren in de Holding. De eigenaar van dit fonds is de Houdstermaatschappij Zuid-Holland B.V. (HZH). De Provincie is 100% aandeelhouder van HZH.

De BC2017 kon in eerste instantie niet rekenen op de instemming van het Fonds. Aan de noodzakelijke kapitalisatie van de onderneming kon daardoor ook geen gevolg worden gegeven. De aandeelhouders bevestigen evenwel via een zgn. 403-verklaring hun intenties om de plannen voor warmtelevering in de Leidse regio ten uitvoering te brengen en daarmee ook de contractuele relatie met Nuon-Leiden te onderschrijven. Het forse contract risico blijft bij de onderneming.

Een mogelijk alternatief voor de Leiding over Oost werd mede gezocht in het participeren in een grootschalige aanpak van het warmtetransportnet in de Provincie waartoe eerder de Gasunie en het Havenbedrijf het initiatief hadden genomen. Gedurende het jaar werd veel inspanning in dit initiatief, het project Connect, gestoken. Tijdens de uitwerking van de plannen werd steeds duidelijker dat een integraal (hoofdtransport leidingen en warmteleveringssysteem) warmtedistributie systeem niet zou kunnen rekenen op een noodzakelijke substantiële subsidie van de Rijksoverheid. Einde van het jaar moest daarom dit mogelijk alternatief verlaten worden. Inmiddels werd in mei 2018 een nieuwe aanvraag met uitgebreidere scope (BC2018) voor een participatie in het Warmtebedrijf bij het Warmteparticipatiefonds ingebracht.

De aandeelhouders en het participatiefonds besloten einde van het jaar de BC2018 met de leiding naar Leiden te doen uitvoeren vermits aan alle projectvoorwaarden, inclusief een onherroepelijke

aanbesteding zou zijn voldaan. De financiering van de onderneming zal daarbij op een nieuwe leest geschoeid worden waarbij zowel de Gemeente als de Provincie voldoende eigen vermogen inbrengen zodat de financiering met vreemd vermogen zonder verdere garanties kan plaatsvinden. Zowel in de Gemeente als bij de Provincie zijn deze plannen met royale meerderheden in resp. de Gemeenteraad en de Staten aangenomen. Het is voor de meeste politieke partijen evident dat de toepassing van industriële restwarmte een belangrijke en relatief kosteneffectieve bijdrage kan leveren aan het terugdringen van de CO2 uitstoot. De mogelijkheden daarvoor zijn bij uitstek aanwezig in de Provincie Zuid-Holland.

Voor zolang als nog niet alle voorwaarden voor het kunnen uitvoeren van de aanleg van de Leiding over Oost, zoals het verkrijgen van de onherroepelijke vergunningen en het vastleggen van de eindprijs voor de werken, zijn vervuld en tot daadwerkelijke aanbesteding van de werken kan worden overgegaan duurt de onzekerheid voor de onderneming voort.

Deze onzekerheid heeft veel gevergd van de directie en de medewerkers. Een woord van waardering over hun inzet en flexibiliteit is hier op zijn plaats.

Samenstelling Raad van Commissarissen

In de bijlage is de samenstelling van de Raad gedurende het verslagjaar vermeld. Hier zijn ook de relevante persoonsgegevens van de commissarissen opgenomen. In het verslagjaar zijn er geen wijzigingen in de samenstelling van de Raad geweest.

Alle leden van de Raad zijn "onafhankelijk van de onderneming" in de betekenis van de Nederlandse Corporate Governance Code.

Een schema van gefaseerde uittreding van commissarissen is vastgesteld. De heer Verwer heeft aangegeven in 2022 te willen aftreden en mevrouw Scheltema in 2023.

Toen begin 2019 de aandeelhouders een principeakkoord bereikten over de voorwaarden voor de verdere realisatie van het herstelplan en de daarbij behorende aandeelhoudersverhoudingen en kapitalisatie heeft de heer Kottman besloten om terug te treden. De heer Verwer heeft het voorzitterschap ad interim op zich genomen. Het zoeken naar een nieuwe voorzitter is daarop direct gestart.

Vergaderingen van de Raad van Commissarissen in 2018

De Raad vergaderde vijfmaal. Daarnaast was er één telefonisch vergadering.

De Raad heeft een aantal keren na afloop van een reguliere vergadering in afwezigheid van de Directie beraadslaagd.

Buiten de vergaderingen waren er zeer frequent contacten tussen commissarissen onderling en tussen de commissarissen en de Directie. De voorzitter van de Raad fungeert voor de Directie als eerste aanspreekpunt binnen de Raad.

De Raad heeft in afwezigheid van de directie overlegd met de accountant over de controlewerkzaamheden met betrekking tot de Jaarrekening 2018 van Warmtebedrijf Explo.

Er was geen sprake van frequente afwezigheid van één of meer commissarissen.

In 2018 was er viermaal een Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

Evaluatie

In het verslagjaar heeft de Raad zijn functioneren besproken. De algemene conclusie was, dat de Raad goed functioneert en dat er geen problemen zijn geconstateerd.

Jaarrekening

Overeenkomstig art. 2:101 lid 3 BW leggen wij de door de Directie opgemaakte jaarrekening ter vaststelling aan de AvA voor. Mede gezien de in dit verslag opgenomen goedkeurende accountantsverklaring adviseren wij de aandeelhouders de jaarrekening vast te stellen.

Raad van Commissarissen

Mevrouw M.A. Scheltema

De heer J.J. Verwer

Jaarverslag

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.
Datum: 28 juni 2019
Naam: drs. M. van de Hoek RA
Behorende bij briefnummer: RA194224-1069629

 Paraaf:

Bestuursverslag

Algemeen

Na de oprichting van de Warmtebedrijf Holding B.V. (hierna: de Holding) eind 2017, is gedurende het restant van 2017 en in 2018 directie gevoerd over Warmtebedrijf Infra N.V. (hierna: Infra) en Warmtebedrijf Exploitatie N.V. (hierna: Explo). Voornoemde drie vennootschappen worden in dit jaarverslag gezamenlijk aangeduid als 'de Groep'.

In de reguliere warmtelevering hebben zich geen bijzonderheden voorgedaan, het warmtetransportsysteem functioneert conform specificaties. Naast de reguliere bedrijfsvoering is in 2018, parallel aan een haalbaarheidsonderzoek naar een mogelijk alternatief tracé, gewerkt aan de verdere effectuering van de afspraken met betrekking tot de levering van warmte in Leiden en aan de voorbereiding van de trajecten voor financiering en aanbesteding van de Leiding over Oost. Ultimo 2018 is een bestuurlijk akkoord bereikt tussen de aandeelhouders van de Holding over de kapitalisatie en de (her)financierbaarheid – rekening houdend met de kosten van de opgelopen vertraging en de kosten die zijn gemaakt voor het haalbaarheidsonderzoek. In januari en februari 2019 is dit akkoord ter besluitvorming behandeld door de bevoegde organen binnen de Provincie Zuid-Holland (hierna: PZH) en gemeente Rotterdam (hierna: de Gemeente). Ook is verder gewerkt aan de beoogde participatie door het Warmteparticipatiefonds Zuid-Holland (hierna: WPF).

In februari 2018 is door de aandeelhouders van de Holding besloten tot het stellen van een zogenoemde 403-verklaring met betrekking tot Infra en Explo. De beide werkmaatschappijen zullen derhalve over 2018 geen enkelvoudige jaarstukken deponeren.

Financiële resultaten

De jaarrekening is opgesteld op 21 mei 2019. Het financiële resultaat van de Groep over het jaar 2018 bedraagt € 4,0 miljoen negatief.

Het resultaat wordt met ca. € 3,0 miljoen euro positief beïnvloed door de Delta Capex vergoeding die tijdelijk van AVR wordt ontvangen in de vorm van een korting op ingekochte warmte. Deze vergoeding is nader toegelicht onder de niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen.

De solvabiliteit van de Groep bedraagt per balansdatum 0,306. Dit past binnen de bandbreedte zoals deze met de financiers is afgesproken. De volledige bancaire financiering wordt per balansdatum onder het kortlopend vreemd vermogen verantwoord als gevolg van het herfinancieringsmoment per 1 september 2019. De liquiditeit (current ratio) bedraagt hierdoor per balansdatum 0,030. Voor de herfinanciering wordt verwezen naar de risicoparagraaf.

Risicoparagraaf

Methodiek

Het systeem van risicomanagement is goedgekeurd door de RvC. Binnen de Groep is een Risk Officer benoemd. Periodiek wordt aan de Directie een rapportage op hoofdlijnen voorgelegd, waarin de belangrijkste risico's worden geïdentificeerd en toegelicht. Vervolgens worden per geïdentificeerd risico de beheersingsmaatregelen bepaald. Het niveau van risicobereidheid en het gewenste risicoprofiel ten aanzien van de meest significante risico's zijn laag. In 2016 is besloten om een

aangepaste risicomanagement tool te implementeren ter vereenvoudiging en verbetering van het rapportageproces en het beoordelen van de risico's.

Naast de directe lijn naar de Directie is intern een escalatie route afgesproken voor de Risk Officer naar in eerste instantie de RvC en vervolgens zo nodig naar de aandeelhouderscommissie.

De Groep hanteert een treasury statuut waarin het beleid inzake financiële instrumenten en de omgang met verscheidene financiële risico's is vastgesteld.

De meest significante risico's

De meest significante risico's voor de Groep zijn:

- continuïteitsrisico
- financieringsrisico
- het risico van beschikbaarheid
- renterisico en
- tegenpartijrisico.

Continuïteitsrisico

De continuïteit van de vennootschap wordt bepaald door de werking van het businessmodel en de noodzakelijke financiering. In 2017 is een aangepaste Business Case door de RvC goedgekeurd. Deze case biedt zicht op een rendabele bedrijfsvoering onder de aanname van een aantal elementen, waaronder de contractuele voorwaarden voor in- en verkoop, de geplande uitbreidingen van de infrastructuur en het klantenbestand, en de herfinanciering in 2019.

De continuïteit van de vennootschap werd in 2018 verder ondersteund door een borgstelling door de Gemeente Rotterdam (maximaal € 104 miljoen.) voor de schulden vanuit de financieringsovereenkomst. Deze borgstelling loopt door tot het moment van aflossing op 1 september 2019. Daarna was het de bedoeling dat de Holding op basis van de financiële uitgangspunten die aldus gemeente Rotterdam en Provincie Zuid-Holland zijn opgenomen in de Bestuursovereenkomst LoO tussen de gemeente Rotterdam en Provincie Zuid-Holland in voldoende mate zou worden gekapitaliseerd en worden geherfinancierd ter borging van de verdere continuïteit. De vennootschap heeft van haar aandeelhouders vernomen dat de Bestuursovereenkomst onder voorbehoud van een aantal opschortende voorwaarden begin 2019 is ondertekend door de bevoegde organen van de gemeente Rotterdam en de provincie Zuid-Holland. In de Bestuursovereenkomst staan naar verluid de financiële uitgangspunten benoemd om te komen tot de kapitalisatie, herfinanciering en financiering van de nieuw aan te leggen Leiding over Oost. Inmiddels is gebleken dat de beoogde datum van de final investment decision (juli 2019) niet haalbaar is. De financiële consequenties daarvan worden door de Holding in kaart gebracht.

Financieringsrisico

Een verwezenlijking van dit risico heeft een significante invloed op de financiële positie van de onderneming. Het financieringsrisico wordt voortdurend gemonitord. Hiertoe is een prognosemodel ontwikkeld waarin steeds op weekbasis voor een periode van 52 weken de geldstromen van de Groep worden geprojecteerd, inclusief de financieringsbehoefte. De uitkomsten van dit model

worden door de Directie wekelijks besproken en vastgesteld en zijn bepalend voor het cash-management van de Groep.

Het financieringscontract is in september 2018 volledig overgenomen door BNG (tot dat moment droeg Rabobank de helft van de financiering) en in januari 2019 verlengd tot en met 1 september 2019.

Hieraan voorafgaand is in maart 2018 de financiering uitgebreid met een bedrag van € 6,0 miljoen onder de bestaande gemeentelijke borgstelling en een lening ad € 700 duizend van PZH, teneinde de operationele liquiditeit te dekken tot aan het beoogde moment van kapitalisatie (zijnde: kapitaalverschaffing in de vorm van eigen vermogen door bestaande en nieuwe aandeelhouders) van Warmtebedrijf Holding B.V., herfinanciering van de bestaande faciliteiten en financiering van de nieuw aan te leggen infrastructuur. In 2018 is er € 2,25 miljoen tussentijds afgelost. De aanvraag voor kapitalisatie van de Holding is in mei 2018 in behandeling genomen door het Warmteparticipatiefonds Zuid-Holland, besluitvorming over deze aanvraag is nog niet voltooid. Op 1 september 2019 zal naast de financiering van de uitbreidingen van het warmtetransportsysteem de resterende hoofdsom van de financiering ad € 95,2 miljoen moeten worden afgelost, zijnde de uitstaande hoofdsom per balansdatum ad € 93,4 miljoen, vermeerderd met de aanvullende faciliteiten ad € 1,8 miljoen. Daarna was het de bedoeling dat de Holding op basis van de financiële uitgangspunten die aldus gemeente Rotterdam en Provincie Zuid-Holland zijn opgenomen in de Bestuursovereenkomst LoO tussen de gemeente Rotterdam en Provincie Zuid-Holland in voldoende mate zou worden gekapitaliseerd en worden geherfinancierd ter borging van de verdere continuïteit. De vennootschap heeft van haar aandeelhouders vernomen dat de Bestuursovereenkomst onder voorbehoud van een aantal opschortende voorwaarden begin 2019 is ondertekend door de bevoegde organen van de gemeente Rotterdam en de provincie Zuid-Holland. In de Bestuursovereenkomst staan naar verluid de financiële uitgangspunten benoemd om te komen tot de kapitalisatie, herfinanciering en financiering van de nieuw aan te leggen Leiding over Oost. Inmiddels is gebleken dat de beoogde datum van de final investment decision (juli 2019) niet haalbaar is. De financiële consequenties daarvan worden door de Holding in kaart gebracht.

Per 31 december 2018 voldoet de Groep aan de bij de financiering overeengekomen convenanten.

Risico van beschikbaarheid

Een verwezenlijking van dit risico heeft mogelijk significante invloed op de financiële positie van de vennootschap. Door de implementatie van diverse IT-systemen kan de functionaliteit en beschikbaarheid van het systeem continu worden gemonitord. Tevens zijn beheers- en onderhoudsovereenkomsten gesloten. Er is een warmtebuffer in het systeem aanwezig, waardoor een tijdelijke onbeschikbaarheid van levering uit de warmtebron kan worden opgevangen.

Renterisico

Een verwezenlijking van dit risico heeft beperkte invloed op de financiële positie van de Groep. Per balansdatum heeft de Groep geen lopende derivaten in portefeuille. Het renterisico is in het verleden middels niet-speculatieve renteswaps voor een groot deel afgedekt. Ook toekomstige renterisico's zullen worden beperkt, de wijze waarop is afhankelijk van de afspraken die daarover in de nieuwe financiering worden gemaakt.

Tegenpartijrisico

Verwezenlijking van dit risico heeft geen significante invloed op de financiële positie van de Groep.

Dit betreft het risico dat afnemers niet aan hun financiële verplichtingen jegens de Groep voldoen. De Groep heeft richtlijnen opgesteld om de omvang van het tegenpartijrisico te beperken. Deze richtlijnen betreffen het monitoren van de financiële positie van belangrijke tegenpartijen middels ingekochte kredietrisicorapporten, alsmede het dagelijks monitoren en, wanneer nodig, aanmanen van betalingen door partijen. Op individuele contracten kunnen tevens specifieke afspraken worden gemaakt met tegenpartijen over garanties en zekerheidsstellingen. Wekelijks wordt de debiteurenpositie met de Directie besproken.

Maatschappelijke aspecten

De Groep stelt zich tot doel om infrastructuur te ontwikkelen, beheren en exploiteren ten behoeve van uitkoppeling, transport en levering van industriële restwarmte. Hiermee beoogt de Groep een bijdrage te leveren aan de beperking van CO2 emissie en de verbetering van de lokale luchtkwaliteit, door het gebruik van fossiele brandstoffen terug te dringen.

Door de ontplooiing van haar activiteiten in dit kader, levert de Groep een bijdrage aan het verwezenlijken van de ambities van het Rotterdamse college van Burgemeester en Wethouders, zoals die zijn verwoord in het coalitieakkoord 2014-2018 en het coalitieakkoord 2018-2022, en de ambities van PZH, zoals verwoord in de Energieagenda Provincie Zuid-Holland.

Onderzoek en ontwikkeling

Er wordt gewerkt aan de ontwikkeling van nieuwe projecten (in aanvulling op het huidige warmtetransportsysteem) voor afname en levering van industriële restwarmte.

Met ondersteuning van een Demonstratie Energie Innovatie (DEI) subsidie vanuit de Rijdsdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), wordt in samenwerking met een industriële partner gewerkt aan de ontwikkeling van een installatie voor de productie van stoom uit restwarmte, als alternatief voor gasgestookte stoomketels.

In het kader van het Europese Horizon 2020 programma wordt een haalbaarheidsstudie gedaan naar de toepassing van ultra lage temperatuur verwarming.

Verdere toekomst

De ontwikkelprojecten per balansdatum betreffen met name de ontwikkeling van infrastructuur voor warmtelevering aan de Leidse Regio, warmteafname aan de Vondelingenweg in de Rotterdamse haven en de aanleg van een leidingdeel van een tracé dat nog niet in bedrijf is genomen.

Voor wat betreft het project Leidse Regio zijn in oktober 2017 met Nuon overeenkomsten gesloten voor transport en levering van warmte uit de Rotterdamse haven. Uitgaande van de geplande kapitalisatie en het daarop volgende financieringstraject, is de verwachting dat in 2019/2020 zal worden begonnen met de aanleg van de infrastructuur.

De vennootschap staat open voor andere initiatieven ter realisatie van een provinciale warmte-infrastructuur en zal – mits dit in het belang van de vennootschap is – hieraan haar actieve medewerking verlenen.

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN

BDO Audit & Assurance B.V.

Datum: 28 juni 2019

Naam: drs. M. van de Hoek RA

Behorende bij briefnummer: RA194224-1069629

BDO

Paraaf:

Het personeelsbestand van de Groep zal in 2019 in lijn liggen met 2018. De verwachte investeringen in 2019 bedragen ca. € 7,3 miljoen. Met name afhankelijk van het moment waarop de nieuw aan te leggen warmtetransportinfrastructuur wordt aanbesteed, kan dit bedrag afwijken.

Rotterdam, 28 juni 2019

Warmtebedrijf Holding B.V.

Namens deze: W.C.H. van Lieshout

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN

BDO Audit & Assurance B.V.

Datum: 28 juni 2019

Naam: drs. M. van de Hoek RA

Behorende bij briefnummer: RA194224-1069629

BDO

Paraaf:

Jaarrekening

Geconsolideerde balans over 2018 (voor winstbestemming)

Activa	31-12-2018	31-12-2017	Toelichting
	€ x 000	€ x 000	
Vaste activa	143.731	144.035	
Immateriële vaste activa	15	8	
Materiële vaste activa	143.716	144.027	1
Vlottende activa	3.024	3.299	
Vorderingen	1.175	3.299	2
Liquide middelen	1.849	0	3
Totaal activa	146.755	147.334	

Passiva	31-12-2018	31-12-2017	Toelichting
	€ x 000	€ x 000	
Groepsvermogen	44.928	48.899	4
Aandeel Derden	611	611	5
Kortlopende schulden	101.216	97.824	6
Totaal passiva	146.755	147.334	

Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2018

	2018	21-12-2017 t/m 31-12-2017	Toelichting
	€ x 000	€ x 000	
Netto omzet warmte	8.666	379	7
Omzet overig	19	10	8
Som der bedrijfsopbrengsten	8.685	389	
Onderhoud- en beheerkosten	-1.762	-84	9
Inkoop- en transportkosten warmte	-4.431	-196	10
Bruto marge	2.492	109	
Personeelskosten	1.163	33	11
Afschrijvingen	3.394	101	12
Overige bedrijfskosten	660	251	13
Totaal bedrijfskosten	5.217	385	
Bedrijfsresultaat	-2.725	-276	
Financiële baten en lasten	-1.246	-59	14
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen	-3.971	-335	
Vennootschapsbelasting	0	-22	
Resultaat na belastingen	-3.971	-357	

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld volgens de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

De statutaire vestigingsplaats van de Holding is Rotterdam.

Adres van de Holding

Warmtebedrijf Holding B.V.
Triathlonstraat 25
3078 HX Rotterdam
KvK 50313266

Alle bedragen luiden in duizenden euro's, tenzij anders vermeld.

Werkmaatschappijen

De statutaire vestigingsplaats van Infra is Rotterdam.

Adres van Infra

Warmtebedrijf Infra N.V.
Triathlonstraat 25
3078 HX Rotterdam
KvK 24393107

De statutaire vestigingsplaats van Explo is Rotterdam.

Adres van Explo

Warmtebedrijf Exploitatie N.V.
Triathlonstraat 25
3078 HX Rotterdam
KvK 50313266

Toelichting financiering en continuïteitsveronderstelling

De Holding heeft in 2018 geen andere activiteiten dan het houden van aandelen in, en directievoering over de beide dochtermaatschappijen (Infra en Explo). De financiering en continuïteit van de Holding is derhalve nauw verbonden met de dochtermaatschappijen.

Het financieringscontract is in september 2018 volledig overgenomen door BNG (tot dat moment droeg Rabobank de helft van de financiering) en in januari 2019 verlengd tot en met 1 september 2019. Hieraan voorafgaand is in maart 2018 de financiering uitgebreid met een bedrag van € 6,0 miljoen onder de bestaande gemeentelijke borgstelling en een lening ad € 700 duizend van PZH, teneinde de operationele liquiditeit te dekken tot aan het beoogde moment van kapitalisatie (zijnde: kapitaalverschaffing in de vorm van eigen vermogen door bestaande en nieuwe aandeelhouders) van Warmtebedrijf Holding B.V., herfinanciering van de bestaande faciliteiten en financiering van de nieuw aan te leggen infrastructuur. In 2018 is er € 2,25 miljoen tussentijds afgelost. De aanvraag voor kapitalisatie van de Holding is in mei 2018 in behandeling genomen door het Warmteparticipatiefonds Zuid-Holland, besluitvorming over deze aanvraag is nog niet voltooid. Op 1 september 2019 zal naast de financiering van de uitbreidingen van het warmtetransportsysteem de resterende hoofdsom van de financiering ad € 95,2 miljoen moeten worden afgelost, zijnde de uitstaande hoofdsom per balansdatum ad € 93,4 miljoen, vermeerderd met de aanvullende faciliteiten ad € 1,8 miljoen. Vanwege een langer dan voorziene duur van de kapitalisatie van de groepsstructuur, is het financieringstraject nog niet opgestart. Daarna was het de bedoeling dat de Holding op basis van de financiële uitgangspunten die aldus gemeente Rotterdam en Provincie Zuid-Holland zijn opgenomen in de Bestuursovereenkomst LoO tussen de gemeente Rotterdam en Provincie Zuid-Holland in voldoende mate zou worden gekapitaliseerd en worden geherfinancierd ter borging van de verdere continuïteit. De vennootschap heeft van haar aandeelhouders vernomen dat de Bestuursovereenkomst onder voorbehoud van een aantal opschortende voorwaarden begin 2019 is ondertekend door de bevoegde organen van de gemeente Rotterdam en de provincie Zuid-Holland. In de Bestuursovereenkomst staan naar verluid de financiële uitgangspunten benoemd om te komen tot de kapitalisatie, herfinanciering en financiering van de nieuw aan te leggen Leiding over Oost. Inmiddels is gebleken dat de beoogde datum van de final investment decision (juli 2019) niet haalbaar is. De financiële consequenties daarvan worden door de Holding in kaart gebracht.

De directie heeft vertrouwen in een positieve afronding van deze trajecten, echter zijn per balansdatum aan de kapitalisatie, de aanvraag bij het Warmteparticipatiefonds Zuid-Holland, herfinanciering en de financiering van de uitbreiding van het warmtenet nog inherente materiële onzekerheden verbonden.

De jaarrekening is opgesteld op basis van toepassing van het continuïteitsbeginsel.

Consolidatie

Vanaf oprichtingsdatum staat Warmtebedrijf Holding B.V., met in totaal 96% van de aandelen in Infra en 100% aandelen in Explo, aan het hoofd van de groep en heeft zij overheersende zeggenschap over de dochtermaatschappijen Infra en Explo. Derhalve bestaat voor Warmtebedrijf Holding B.V. op grond van art. 2:406 lid 1 van het burgerlijk wetboek vanaf oprichtingsdatum een consolidatieplicht. In de consolidatie worden de financiële gegevens opgenomen van de Holding, samen met Infra en Explo.

Intercompany-transacties, intercompany-winsten en onderlinge vorderingen en schulden tussen de zustermaatschappijen worden geëlimineerd, voor zover de resultaten niet door transacties met derden buiten de groep zijn gerealiseerd. Ongerealiseerde verliezen op intercompany-transacties worden ook geëlimineerd tenzij er sprake is van een bijzondere waardevermindering.

Waarderingsgrondslagen van de groepsmaatschappijen zijn waar nodig gewijzigd om aansluiting te krijgen bij de geldende waarderingsgrondslagen voor de groep.

Oordelen en schattingen

Bij de toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van de Groep zich diverse oordelen en schattingen. De belangrijkste oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen betreffen:

Salderen

Een actief en een post van het vreemd vermogen worden gesaldeerd in de jaarrekening opgenomen uitsluitend indien en voor zover:

- Een deugdelijk juridisch instrument beschikbaar is om het actief en de post van het vreemd vermogen gesaldeerd en simultaan af te wikkelen; en
- Het stellige voornemen bestaat om het saldo als zodanig of beide posten simultaan af te wikkelen.

Vergelijkende cijfers

De cijfers voor 2017 zijn, waar nodig, geherrubriceerd teneinde vergelijkbaarheid met 2018 mogelijk te maken. De langlopende schulden zijn voor een bedrag van € 714 duizend gerubriceerd onder de kortlopende schulden. Als gevolg van de oprichting van de Holding per 21 december 2017, hebben de vergelijkende cijfers van de winst- en verliesrekening betrekking op een periode van elf dagen, van 21 december tot en met 31 december 2017.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingprijs of vervaardigingsprijs, waarbij toerekenbare directe kosten en rentekosten in aanmerking worden genomen, onder aftrek van cumulatieve afschrijvingen, dan wel tegen lagere realiseerbare waarde.

Afschrijving start na ingebruikneming van de activa en geschiedt lineair met inachtneming van de geschatte economische levensduur. Indien de verwachting omtrent de totale gebruiksduur in de loop van de tijd wijzigingen ondergaat, worden zij als een schattingswijziging verantwoord.

Kosten voor periodiek groot onderhoud worden ten laste gebracht van het resultaat op het moment dat deze zich voordoen.

Kosten van vernieuwing worden slechts geactiveerd indien zij leiden tot een waarde verhoging van het actief.

De vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa zien toe op projecten voor de constructie van het actief of combinatie van activa waarbij de uitvoering zich uitstrekt over meer dan één verslagperiode. Het project wordt in opdracht van de groep uitgevoerd. Voor het ontstaan van de groep werden deze investeringen als onderhanden projecten opgenomen.

Deelnemingen

De deelnemingen waarin invloed van betekenis op het zakelijk en financiële beleid wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd op nettovermogenswaarde. Deze is berekend door de activa, voorzieningen en schulden te waarderen en het resultaat te berekenen op basis van de voor de moedermaatschappij geldende waardingsgrondslagen. Voor ingehouden winsten van tegen nettovermogenswaarde gewaardeerde deelnemingen, waarover de vennootschap niet vrij kan beschikken, wordt een wettelijke reserve gevormd.

Deelnemingen met een negatieve nettovermogenswaarde worden op nihil gewaardeerd. Eventuele langlopende, achtergestelde vorderingen die kwalificeren als netto-investering in deze deelnemingen worden afgewaardeerd ter hoogte van de negatieve nettovermogenswaarde. Indien de realiseerbare waarde van deze vorderingen lager is dan de aldus bepaalde boekwaarde, worden deze vorderingen verder afgewaardeerd.

Wanneer de vennootschap geheel of ten dele instaat voor schulden van de desbetreffende deelneming, wordt aan de creditzijde van de balans een voorziening gevormd voor de beste schatting van de verwachte betalingen door de vennootschap ten behoeve van deze deelnemingen voor zover het moeten doen van deze betalingen waarschijnlijk is.

Deelnemingen waarin geen invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs en indien van toepassing onder aftrek van bijzondere waardeverminderingen.

Bijzondere waardevermindering van vaste activa

De groep beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort.

Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzonder-waardeverminderingverlies wordt direct als last verwerkt in de winst-verliesrekening onder gelijktijdige verlaging van de boekwaarde van het betreffende actief.

Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

Ook voor financiële instrumenten beoordeelt de Holding op iedere balansdatum of er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen van een financieel actief of een groep van financiële activa. Bij objectieve aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen bepaalt de Holding de omvang van het verlies uit hoofde van de bijzondere waardeverminderingen, en verwerkt dit direct in de winst-en-verliesrekening.

Bij financiële activa die gewaardeerd zijn tegen geamortiseerde kostprijs wordt de omvang van de bijzondere waardevermindering bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de best mogelijke schatting van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de effectieve rentevoet van het financiële actief zoals die is bepaald bij de eerste verwerking van het instrument. Het waardeverminderverslies dat daarvoor opgenomen was, dient te worden teruggenomen indien de afname van de waardevermindering verband houdt met een objectieve gebeurtenis na afboeking. De terugname wordt beperkt tot maximaal het bedrag dat nodig is om het actief te waarderen op de geamortiseerde kostprijs op het moment van de terugname, als geen sprake geweest zou zijn van een bijzondere waardevermindering. Het teruggenomen verlies wordt in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

Bij een investering in eigen-vermogensinstrumenten gewaardeerd tegen kostprijs wordt de omvang van de bijzondere waardevermindering bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het financiële actief en de best mogelijke schatting van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de actuele vermogenskostenvoet voor een soortgelijk financieel actief. Het bijzondere-waardeverminderverslies wordt slechts teruggenomen indien er aanwijzingen zijn dat een in voorgaande jaren in de jaarrekening verwerkt verlies als gevolg van waardevermindering niet meer aanwezig is of veranderd is.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs minus benodigde voorziening voor oninbaarheid.

Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Classificatie eigen vermogen en vreemd vermogen

Een financieel instrument of de afzonderlijke componenten van het instrument worden in de jaarrekening als vreemd vermogen of als eigen vermogen geclassificeerd overeenkomstig de economische realiteit van de contractuele overeenkomst waaruit het financieel instrument voortvloeit. In de jaarrekening wordt een financieel instrument geclassificeerd overeenkomstig de juridische realiteit. (Cumulatieve) preferente dividenden met betrekking tot een (deel van een) financieel instrument worden in de jaarrekening opgenomen afhankelijk van de classificatie van het financieel instrument als financiële verplichting respectievelijk als eigen-vermogensinstrument.

Langlopende schulden

Bij de eerste opname van langlopende schulden worden deze opgenomen tegen reële waarde verminderd met de direct daaraan toe te rekenen transactiekosten. De langlopende schulden worden na de eerste waardering gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs volgens de effectieve-rentemethode.

Kortlopende schulden

De overige kortlopende schulden worden na de eerste waardering gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs volgens de effectieve-rentemethode.

Belastingen

Acute belastingen

De belastingen worden berekend op basis van het verantwoorde resultaat uitgaande van het geldende belastingtarief, rekening houdend met fiscaal vrijgestelde posten en geheel of gedeeltelijk niet-aftrekbare kosten.

Financiële instrumenten

Onder financiële instrumenten worden zowel primaire financiële instrumenten zoals vorderingen, effecten en schulden, als financiële derivaten verstaan. Alle aan- en verkopen volgens standaard marktconventies van financiële activa worden opgenomen per transactiedatum, dat wil zeggen de datum waarop Infra de bindende overeenkomst aangaat. Voor de grondslagen van de primaire financiële instrumenten wordt verwezen naar de behandeling per balanspost.

Voor de waardering en verwerking van derivaten wordt verwezen naar de afzonderlijke paragraaf 'Derivaten en hedge accounting'.

Financiële verplichtingen

Bij de eerste opname van de financiële verplichtingen worden deze opgenomen tegen reële waarde verminderd met de direct daaraan toe te rekenen transactiekosten.

De overige financiële verplichtingen worden na de eerste waardering gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs volgens de effectieve-rentemethode. Winst of verlies worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen zodra de verplichtingen niet langer op de balans worden opgenomen, alsmede via het amortisatieproces.

Netto-omzet

Onder de netto-omzet wordt verstaan de verkoop van warmte en de opbrengst van de vergoeding voor het gebruik van de noodwarmtevoorziening in het Maasstad Ziekenhuis.

Opbrengsten voortvloeiend uit de verkoop van warmte worden verantwoord op het moment dat alle belangrijke rechten op economische voordelen alsmede alle belangrijke risico's zijn overgegaan op de koper. De kostprijs van deze goederen wordt aan dezelfde periode toegerekend.

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN

BDO Audit & Assurance B.V.

Datum: 28 juni 2019

Naam: drs. M. van de Hoek RA

Behorende bij briefnummer: RA194224-1069629

19

 Paraaf:

De opbrengst van de vergoeding voor het gebruik van de noodwarmtevoorziening in het Maasstad Ziekenhuis wordt toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben.

Brutomarge

De brutomarge bestaat uit het verschil tussen de netto omzet en de kostprijs van de omzet, alsmede uit de overige bedrijfsopbrengsten. Hierbij wordt onder netto-omzet verstaan de opbrengst van de in het verslagjaar geleverde goederen en verleende diensten onder aftrek van kortingen en de over de omzet geheven belastingen.

De kostprijs van de omzet omvat de kostprijs van de leveringen, bestaande uit de directe en indirecte kosten die aan de leveringen kunnen worden toegerekend, zoals de inkoop van warmte.

Renteopbrengsten

Renteopbrengsten worden tijdsevenredig in de winst-en-verliesrekening verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost, indien hun bedrag bepaalbaar is en hun ontvangst waarschijnlijk.

Rentekosten

Periodieke rentelasten en soortgelijke lasten komen ten laste van het jaar waarover zij verschuldigd worden.

Kosten algemeen

De kosten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Voorzienbare verplichtingen en mogelijke verliezen, die hun oorsprong vinden vóór het einde van het boekjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden en voldaan wordt aan de voorwaarden voor het opnemen van voorzieningen.

Belastingen

De vennootschapsbelasting wordt berekend tegen het geldende tarief over het resultaat van het boekjaar, waarbij rekening wordt gehouden met permanente verschillen tussen de winstberekening volgens de jaarrekening en de fiscale winstberekening, en waarbij actieve belastinglatenties (indien van toepassing) slechts worden gewaardeerd voor zover de realisatie daarvan waarschijnlijk is.

Enkelvoudige jaarrekening

Aangezien de winst-en-verliesrekening over 2018 van Warmtebedrijf Holding B.V. in de geconsolideerde jaarrekening is verwerkt, is (in de enkelvoudige jaarrekening) volstaan met weergave van een beknopte winst-en-verliesrekening in overeenstemming met artikel 2:402 BW.

Toelichting bij de geconsolideerde balans over 2018

1 Materiële vaste activa	31-12-2018	31-12-2017
	€ x 000	€ x 000
Specificatie		
Warmtetransportnetwerk	137.480	140.832
Andere vaste bedrijfsmiddelen	490	443
Activa in uitvoering en vooruitbetalingen MVA	5.746	2.752
Totaal	143.716	144.027
Verloop warmtetransportnetwerk		
Boekwaarde begin boekjaar	140.832	140.931
Bij: investeringen gedurende het jaar	0	0
Bij: herrubriceringen	0	0
Af: afschrijvingen	-3.352	-99
Eindsaldo	137.480	140.832
Verloop andere vaste bedrijfsmiddelen		
Boekwaarde begin boekjaar	443	443
Bij: investeringen gedurende het jaar	83	0
Af: afschrijvingen	-36	0
Eindsaldo	490	443
Verloop activa in uitvoering en vooruitbetalingen MVA		
Boekwaarde per 1 januari	2.752	2.752
Bij: investeringen	3.119	0
Af: ontvangen subsidies	27	0
Af: desinvesteringen	-152	0
Eindsaldo	5.746	2.752

De post 'andere vaste bedrijfsmiddelen' bestaat met name uit leidingen, overige technische installaties en de verbouwing van het kantoorpand aan de Triathlonstraat te Rotterdam, investeringen in kantoorinventaris en ICT hardware.

Activa in uitvoering en vooruitbetalingen materiële vaste activa betreffen ontwikkelkosten van lopende projecten, welke een zodanige mate van zekerheid van slagen bevatten, dat deze geactiveerd zijn. Met name de ontwikkeling van infrastructuur voor warmtelevering aan de Leidse Regio, warmteafname aan de Vondelingenweg in de Rotterdamse haven en de aanleg van een leidingdeel van een tracé dat nog niet in bedrijf is genomen vormen onderdeel van het actief.

De afschrijvingstermijnen zijn:

- leidingen en overige technische installaties 45 jaar
- verbouwing kantoorpand 10 jaar
- kantoorinventaris 10 jaar
- ICT hardware 5 jaar

2 Vorderingen

31-12-2018

31-12-2017

€ x 000

€ x 000

Specificatie

Debiteuren	536	578
Te vorderen omzetbelasting	525	2.655
Vooruitbetaalde kosten	95	47
Overige vorderingen	19	19
Totaal	1.175	3.299

Alle vorderingen hebben een looptijd van minder dan een jaar.

3 Liquide middelen

De liquide middelen zijn vrij opneembaar

4 Groepsvermogen

Voor een toelichting op het groepsvermogen wordt verwezen naar de toelichting op het eigen vermogen in de enkelvoudige jaarrekening.

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN

BDO Audit & Assurance B.V.

Datum: 28 juni 2019

Naam: drs. M. van de Hoek RA

Behorende bij briefnummer: RA194224-1069629

BDO

Paraaf

5 Aandeel derden	31-12-2018	31-12-2017
	€ x 000	€ x 000

Specificatie:

Aandeel derden	611	611
Totaal	611	611

Verloop: aandeel derden

Beginstand	611	611
Bij: Resultaat deelneming derden	0	0
Totaal	611	611

6 Kortlopende schulden	31-12-2018	31-12-2017
	€ x 000	€ x 000

Specificatie

Leveranciers	1.586	920
Schuld aan bank	0	575
Aflossingsverplichting lening AVR	0	200
Kortlopende leningen bancaire	93.400	89.650
Overbruggingslening PZH	700	0
Te betalen omzetbelasting	867	3.052
Te betalen VPB	819	1.253
Te betalen personeelskosten	153	115
Te betalen loonheffingen	0	89
Te betalen pensioenen	0	33
Vooruitontvangen subsidies	1.478	0
Overlopende passiva	2.213	1.223
Totaal	101.216	97.110

Kortlopende schulden:

- De leveranciers bestaat voor €714 duizend uit schulden met een looptijd langer dan 1 jaar.
- Conform de verlengde financieringsovereenkomst dient per 30-09-2019 de resterende schuld (per balansdatum ter grootte van € 93.4 miljoen) te worden afgelost. Per die datum zal de lening moeten worden geherfinancierd.
- De overlopende passiva bestaat geheel uit schulden korter dan 1 jaar.

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen

Niet uit balans blijkende verplichtingen	VSH	Huur	Lease
€ x 1.000			
Omschrijving	Onderhoud	Huur bedrijfspand	Lease auto's
< 1 jaar	835	57	82
1 - 5 jaar	2.970	0	121
> 5 jaar	4.266	0	0
Totaal	8.071	57	203

Onderhoud Visser & Smit Hanab BV

Infra heeft een langjarig onderhoudscontract gesloten met Visser en Smit Hanab BV, dit contract loopt tot 1 oktober 2029. Over de resterende looptijd is, onder voorbehoud van indexerings-effecten, nog een totaalbedrag van € 8,0 miljoen verschuldigd (2017: € 9,0 miljoen). De verplichting voor 2019 bedraagt circa € 835 duizend en de verplichting voor 2020 t/m 2023 bedraagt € 3,0 miljoen.

Huur

De huurovereenkomst inzake het kantoorpand loopt tot en met 2018 en wordt daaropvolgend ieder jaar stilzwijgend verlengd. Aan toekomstige huurbetalingen is € 57 duizend verschuldigd (2017: € 55 duizend).

Commerciële overeenkomsten

In 2010 heeft Explo diverse commerciële overeenkomsten gesloten voor de inkoop en verkoop van warmte en elektriciteit. Nu de benodigde infrastructuur onder de gebruiksovereenkomst is opgeleverd zal Explo aan de afname- en leveringsverplichtingen onder deze overeenkomsten moeten voldoen. Het betreft overeenkomsten met een looptijd van dertig jaar en een gezamenlijke leveringsplicht van ca. 930.000 GJ (gigajoule) per jaar in 2015 tot 1.265.000 GJ per jaar in 2023. De overeenkomst met AVR-afvalverwerking voor de afname van warmte voorziet in deze verplichting.

Delta Capex

De restant verplichting uit hoofde van de zogenaamde 'delta Capex' compensatie is bepaald op € 20,5 miljoen per 31 december 2015 inclusief rentetoerekening en inclusief de vastgestelde waarde van het inbedrijfstellingsjaar ad € 6 miljoen. De openingsstand van de 'delta Capex' vordering op AVR-afvalverwerking bedraagt per 31 december 2018 € 13,6 miljoen (2017: € 16,6 miljoen). Gedurende 2023 zal de vordering naar verwachting volledig zijn voldaan.

Lease overeenkomsten

Met derden zijn leaseovereenkomsten met betrekking tot personenauto's aangegaan. De overeenkomsten hebben een looptijd van minimaal 4 jaar. Aan totale toekomstige leaseverplichtingen over de resterende looptijd is € 203 duizend (2017: € 166 duizend). De verplichting voor 2019 bedraagt € 82 duizend. Het restant van de verplichting ziet toe op de verplichting langer dan één jaar maar korter dan vijf jaar.

Fiscale eenheid:

De Holding vormt samen met Infra en Explo een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. Op grond van de Invorderingswet zijn de vennootschap en de met haar gevoegde dochteronderneming ieder hoofdelijk aansprakelijk voor ter zake door de combinatie verschuldigde belasting.

Investeringsverplichting

In verband met een contractuele verplichting die is aangegaan met een afnemer voor de levering van warmte in de Leidse Regio heeft Warmtebedrijf een investeringsverplichting voor de bouw van de infrastructuur voor warmtelevering aan de Leidse Regio. Warmtebedrijf verwacht dat de totale investeringsverplichting € 165 miljoen bedraagt.

Toelichting bij de geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2018

	21-12-2017 t/m	
7 Netto omzet warmte	2018	31-12-2017
	€ x 000	€ x 000

Specificatie

Omzet warmteleveringen	8.715	379
Af: afrekening voorgaande leveringsjaren	-49	0
Totaal	8.666	379

	21-12-2017 t/m	
8 Omzet overig	2018	31-12-2017
	€ x 000	€ x 000

Specificatie

Opbrengst beschikbaar stellen noodwarmtesysteem MSZ	19	1
Omzet overig	0	9
Totaal	19	10

	21-12-2017 t/m	
9 Onderhoud- en beheerkosten	2018	31-12-2017
	€ x 000	€ x 000

Specificatie

Onderhoudskosten	1.383	39
Beheerkosten	454	35
Precariobelasting	103	1
Onroerende zaakbelasting	24	8
Overige kosten onderhoud en beheer	56	3
Af: activa in ontwikkeling	-259	-2
Totaal	1.761	84

In 2018 zijn er meer uitgaven geweest dan het jaar ervoor aan diverse projecten, hetgeen ook tot uiting komt in de post 'activa in ontwikkeling'. Zo is de bestaande leiding aangesloten op de leiding

van Havenbedrijf Rotterdam aan de Vondelingenweg. Bovendien is de inbedrijfstelling tot stand gekomen van de leiding naar Shell.

	21-12-2017 t/m	
10 Inkoop- en transportkosten warmte	2018	31-12-2017
	€ x 000	€ x 000
Specificatie		
Inkoop warmte	2.984	142
Overige transportkosten	1.447	54
Totaal	4.431	196

	21-12-2017 t/m	
11 Personeelskosten	2018	31-12-2017
	€ x 000	€ x 000
Specificatie		
Lonen en salarissen	1.093	52
Sociale lasten	132	4
Pensioenlasten	166	5
Beloning commissarissen	35	-9
Overige personeelskosten	64	-1
Kosten inhuur extern personeel	21	0
Autokosten	114	6
Af: doorberekening aan Warmtebedrijf Infra NV	0	-24
Af: doorbelaste uren activa in ontwikkeling	-461	0
Af: activa in ontwikkeling	-1	0
Totaal	1.163	33

Op 31 december 2018 had de Groep 14 personen (13 FTE's) in dienst (2017: 14 personen).

12 Afschrijvingen	21-12-2017 t/m	
	2018	31-12-2017
	€ x 000	€ x 000

Specificatie

Afschrijvingskosten warmtetransportnetwerk	3.352	99
Afschrijvingskosten inventaris	42	2
Totaal afschrijvingen	3.394	101

13 Overige bedrijfskosten	21-12-2017 t/m	
	2018	31-12-2017
	€ x 000	€ x 000

Specificatie

Huisvesting	94	1
Accountants en adviseurs	2.242	94
Overige kosten	206	217
Af: activa in ontwikkeling	-1.882	-61
Totaal	660	251

14 Financiële baten en lasten	21-12-2017 t/m	
	2018	31-12-2017
	€ x 000	€ x 000

Rentelasten	-1.246	-59
Totaal	-1.246	-59

Ten behoeve van de bancaire lening staat de Gemeente Rotterdam borg. Tot en met boekjaar 2017 betaalde het Warmtebedrijf hierover een borgstellingsvergoeding. Gemeente Rotterdam heeft als aandeelhouder in 2018 het besluit genomen om de borgstellingsvergoeding niet in rekening te brengen. Het borg staan zonder daarvoor een vergoeding in rekening te brengen is ingegeven vanuit de rol van de Gemeente Rotterdam als aandeelhouder en derhalve aangemerkt als een niet-zakelijke transactie.

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.
Datum: 28 juni 2019
Naam: drs. M. van de Hoek RA
Behorende bij briefnummer: RA194224-1069629

BDO Paraaf:

Enkelvoudige balans over 2018

Activa	31-12-2018	31-12-2017	Toelichting
	€ x 000	€ x 000	
Vaste activa	81.958	76.645	
Deelneming	63.174	63.174	15
Vordering Cumulatief Dividend Infra	18.784	13.471	16
Vlottende activa	3	0	
Vorderingen	3	0	17
Totaal activa	81.961	76.645	
Passiva	31-12-2018	31-12-2017	Toelichting
	€ x 000	€ x 000	
Eigen vermogen	44.928	48.899	18
Geplaatst kapitaal	10	10	
Agioreserve	49.246	49.246	
Overige reserves	-357	0	
Resultaat boekjaar	-3.971	-357	
Voorziening deelneming Explo	36.771	27.553	19
Kortlopende schulden	262	193	20
Totaal passiva	81.961	76.645	

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
 BDO Audit & Assurance B.V.
 Datum: 28 juni 2019
 Naam: drs. M. van de Hoek RA
 Behorende bij briefnummer: RA194224-1069629

BDO Paraaf

Enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2018

Holding	21-12-2017 t/m 31-12-2017		Toelichting
	2018	2017	
	€ x 000	€ x 000	
Resultaat Deelneming	-3.905	-164	21
Overig resultaat	-66	-193	22
Resultaat na belastingen	-3.971	-357	

Toelichting op de enkelvoudige balans over 2018

15 Deelneming	31-12-2018	31-12-2017
	€ x 000	€ x 000
Specificatie		
Deelneming Infra	63.174	63.174
Totaal	63.174	63.174

16 Vordering Cumulatief Dividend Infra	31-12-2018	31-12-2017
	€ x 000	€ x 000
Specificatie		
Cum. Pref dividend vordering	18.784	13.471
Totaal	18.784	13.471
Verloop Cum. Pref dividend		
Boekwaarde begin boekjaar	13.471	13.407
Resultaat Infra	5.313	64
Boekwaarde per 31 december	18.784	13.471

De cumulatief preferente dividend vordering bestaat uit hoofde van de door Holding gehouden cumulatief preferente aandelen met een rendementspercentage van 6% in Infra.

17 Vorderingen	31-12-2018	31-12-2017
	€ x 000	€ x 000
Specificatie		
Te vorderen belastingen	3	0
Totaal	3	0

18 Eigen vermogen	31-12-2018	31-12-2017
	€ x 000	€ x 000
Specificatie		
Gestort en opgevraagd kapitaal	10	10
Agio reserve	49.246	49.246
Algemene reserve	-357	0
Resultaat boekjaar	-3.971	-357
Totaal	44.928	48.899

Verloop: Algemene reserve		
Boekwaarde begin boekjaar	0	0
Bij: resultaat voorgaand boekjaar	-357	0
Eindsaldo	-357	0

19 Voorziening deelneming Explo	31-12-2018	31-12-2017
	€ x 000	€ x 000
Specificatie voorziening deelneming Explo		
Voorziening deelneming Explo	36.771	27.553
Totaal	36.771	27.553
Verloop voorziening deelneming Explo		
Boekwaarde begin boekjaar	27.553	27.842
Resultaat Explo	9.218	-289
Boekwaarde per 31 december	36.771	27.553

20 Kortlopende schulden	31-12-2018	31-12-2017
	€ x 000	€ x 000
Specificatie		
Leveranciers	18	0
Schulden aan verbonden partijen	211	0
Te betalen belastingen	0	193
Overlopende passiva	33	0
Totaal	262	193

Toelichting op de enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2018

21 Deelneming resultaat	2018	21-12-2017 t/m 31-12-2017
	€ x 000	€ x 000

Specificatie

Deelneming resultaat	-3.905	-164
Totaal	-3.905	-164

Verloop

Resultaat deelneming Infra	5.313	64
Resultaat deelneming Explo	-9.218	-228
Totaal	-3.905	-164

23 Overig resultaat	2018	21-12-2017 t/m 31-12-2017
	€ x 000	€ x 000

Specificatie

Huisvesting	3	0
Accountants en adviseurs	27	5
Overige kosten	1	188
Beloning commissarissen	35	0
Totaal	66	193

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
 BDO Audit & Assurance B.V.
 Datum: 28 juni 2019
 Naam: drs. M. van de Hoek RA
 Behorende bij briefnummer: RA194224-1069629

BDO Paraaf:

Resultaatbestemming 2018

Aan de Algemene Vergadering zal worden voorgesteld het resultaat na belastingen 2018 toe te voegen aan / te onttrekken aan de overige reserves. Dit voorstel is reeds in de bij dit rapport opgenomen jaarrekening verwerkt.

Gebeurtenissen na balansdatum

In april 2019 is geconstateerd dat de behoefte bestaat aan volledig onherroepelijke vergunningen ten tijde van FID, alsmede dat het beoogde tracé in Leiden door het bevoegd gezag ter discussie is gesteld, dat mede daardoor de benodigde vergunningen in Leiden vertraagd zijn en dat een onderzoek naar staatssteun aspecten dient te worden afgerond omtrent de kapitalisatie van de Holding door haar huidige en beoogde aandeelhouders. Deze factoren leiden tot een herziening van de planning voor aanbesteding, financiering en realisatie van de warmtetransportinfrastructuur tussen Rotterdam en Leiden. Deze herziening is nog niet voltooid. Om zorg te dragen voor de totstandkoming van de nieuwe planning is door de aandeelhouders in april 2019 de heer Wim van Lieshout aangesteld als interim CEO.

Ondertekening

Rotterdam, 28 juni 2019

W.C.H. van Lieshout – bestuurder a.i.

M.A. Scheltema – Commissaris

J.J. Verwer – Commissaris

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.
Datum: 28 juni 2019
Naam: drs. M. van de Hoek RA
Behorende bij briefnummer: RA194224-1069629

Paraaf:

Overige gegevens

De statutaire winstbestemmingsregeling is opgenomen in artikel 23 van de statuten van de Holding.
Het resultaat staat ter vrije beschikking aan de Algemene Vergadering.

Bijlage: Personalia leden van de Raad van Commissarissen

Gegevens per 22 mei 2019

Mevrouw M.A. Scheltema

Geboortejaar	1954
Nationaliteit	Nederlandse
Benoemd	01-07-2011 - Lid Raad van Commissarissen Explo 18-12-2014 – Lid Raad van Commissarissen Explo 21-12-2017 – Lid Raad van Commissarissen Holding
Nevenfuncties	Commissaris Lonza AG, Basel Commissaris De Nederlandsche Bank Commissaris NEDAP N.V. Commissaris TNT Express B.V. Raad bij de Ondernemingskamer Diverse toezichthoudende functies in de not-for-profit sector

De heer J.J. Verwer

Geboortejaar	1941
Nationaliteit	Nederlandse
Benoemd	11-10-2010 - Lid Raad van Commissarissen Explo 18-12-2014 – Lid Raad van Commissarissen Explo 21-12-2017 – Lid Raad van Commissarissen Holding
Nevenfuncties	Voorzitter Raad van Commissarissen Covra N.V. Voorzitter Raad van Commissarissen O.S. Dahl B.V. Diverse lidmaatschappen non-profit organisaties.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de aandeelhouders en de raad van commissarissen van Warmtebedrijf Holding B.V.

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van Warmtebedrijf Holding B.V. te Rotterdam gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde en de enkelvoudige jaarrekening.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Warmtebedrijf Holding B.V. op 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2018;
2. de geconsolideerde en enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2018; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Warmtebedrijf Holding B.V., zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onzekerheid van materieel belang omtrent de continuïteit

Wij vestigen de aandacht op het onderdeel 'Toelichting financiering en continuïteitsveronderstelling' opgenomen bij de toelichting van de grondslagen van waardering en resultaatbepaling op pagina 15 van de jaarrekening, waarin uiteengezet is dat er sprake is van een gereede twijfel ten aanzien van de continuïteitsveronderstelling van de groep door de inherente onzekerheden over de herfinanciering en de uitbreidingsfinanciering voor de uitbreiding van het warmtenet zoals opgenomen in het Herstelplan. Deze condities duiden op

het bestaan van een onzekerheid van materieel belang op grond waarvan gereede twijfel zou kunnen bestaan over de continuïteitsveronderstelling van de vennootschap. Ons oordeel is niet aangepast met betrekking tot deze aangelegenheid.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- ▶ Het verslag van de Raad van Commissarissen;
- ▶ het bestuursverslag;
- ▶ de overige gegevens op pagina 37.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- ▶ met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- ▶ alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- ▶ het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap;
- ▶ het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- ▶ het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- ▶ het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en

- ▶ het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang **en/of** het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Dordrecht, 28 juni 2019

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

drs. M. van de Hoek RA
